

પ્રેમની પુતળી

નાટકનાં ગાયનો;

—૧૧૧૧૩૩૩૩૬૬૬૬૬૬—

લેખક:

કવિ લવણ ડાહ્યાભાઈ ઠક્કર.

શ્રી. પ્રાંગણા.

શ્રી વાંકાનેર આર્ય હિતવર્ધક નાટક કંપની માટે
છપાવી પસિદ્ધ કરનાર

રાવળ ત્રંબકલાલ દેવશંકર.

શ્રી વાંકાનેર આ. હિ. વ. ના. કં. ના માલેક.
સયાળ થીયેટર-નવસારી.

આવૃત્તિ ૩^{જી}.

પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૭૪.

સન ૧૯૧૭

શ્રી. ખુ. અ. ના ધી “ જૈન ” એ. પ્રી. પ્રેસમાં

પ્રભુશંકર નરસેરામ વ્યાસે છાપ્યું.

છાપવાનું ઠેકાણું ખપાડીયા ચકલા સુરત.

કીંમત રૂ. ૦-૨-૦

સને ૧૮૬૭ના ૨૫ મા આક્ટ મુજબ રજિસ્ટર કરાવી છે, અને
તેના પ્રસિદ્ધ કર્તાએ સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.
માટે પ્રસિદ્ધ કર્તાની રજા સિવાય કોન્યે છાપવું છપાવવું
વેચવું વેચાવવું કે ભજવવું ભજવાવવું નહિ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૩૮૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પ્રેમની કૃતિ - ગા. ૨૧૧૦

વિષય ૬-૧-૨-૪

સૂચના.

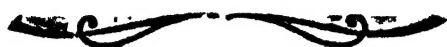
મધુપુરના મહારાજ અચળસિંહના સરદાર, તથા યુવરાજ સામતસિંહના ખાસ વિશ્વાસુ મિત્ર કાળસિંહે કાવત્રાથી તારાગઢના સુખા સુમનસિંહને તેની સ્ત્રીને ખૂની કરાવી મહારાજના હુકમથી દેશનિકાલ કરાવ્યો છે અને તેની જાગીર યુવરાજની મહેલમાંથી પોતે પચાવી પાડી છે. પાછળ રહેલી સુમનસિંહની તારાસુંદરી નામની ન્હાની પુત્રીને કાળસિંહે પોતાના કબજે લઈ ઉછેરી મોટી કરી છે. સુમનસિંહ દુઃખી હાલતમાં દશિણના એક રાજ્યમાં લશ્કરની નોકરીમાં જોડાયેલ છે. સિંહગઢના જાગીરદારનો પુત્ર ચંદ્રસિંહ પોતાનો ભાણેજ હોઈ કાળસિંહે તેને પોતાને ત્યાં બંધીની આશાથી રાખેલ છે. હમૈશના પરિચયથી તારા અને ચંદ્ર વચ્ચે પ્રેમનાં બીજ રોપાય છે. તે સમયે મધુપુરમાં પોતાના પાટવી કુમાર સામતસિંહને મહારાજ અચળસિંહે અનિવાર્ય પ્રેમને લઈને રાજ્યનો કુલ અખત્યાર સોંપેલો છે. દુષ્ટ કાળસિંહના દોર ઉપર ઢિબાનો થઈ નાચનાર રાજ્યલોભી સામતસિંહ મહારાજના ખુનને માટે તક સાધી રહ્યો છે. રાજ્યમાં અંધાધુની જામી રહેલી છે. એવા અવ્યસ્થિત સમયનાં સંધાનથી આ નાટકનો પ્રથમારંભ થાય છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ

પ્રેમની પુતળી

નામક નાટકનો દુંક સાર.

અંક પહેલો.

- અ. ૧ બો—સુમનસિંહને દેશનિકાલ કરાવી તારાગદની જાગીર પચાવી પાડનાર કાવત્રાંજાળ કૂર કાળસિંહ પોતાના એકાંત નિવાસમાં “દુનિયા ભલાની છેજ નહિ” એ સિદ્ધાંતનેજ વળગી રહે છે. ત્યાં તેની પવિત્ર સ્ત્રી વિમળા તેને અવળે રસ્તે નજવા દાખલા દલીલોથી સમજીત આપે છે. તેનું નહીં માનતાં હિલટો ટ્રસ્ટેરાઈ તેણીનું ખુન કરે છે. “દુષ્ટનાની હદ”
- અ. ૨ બો—મધુપુરનો ધનદાસ નામનો સુધારામાં અઘઘધ થયેલો માણસ પોતાની મેટ્ટીકમાં નાપાસ થયેલી, કુધારાને સુધારે. ધારનારી વીણા અને સારંગી નામની છોકરીઓના યોગ્ય વર માટે પેપરમાં જાહેર ખબર આપે છે. “સ્વતંત્ર છોકરીઓનો સ્વભાવ અને અધુરી વિદ્યાનો પ્રભાવ.”

- અ. ૩ જો-તારાગઢમાં પોતાના બગીચામાં તારાનો વસંત સમયનો સખીઓ સાથે આનંદ, ચંદ્રનું મીલન, પ્રેમનાં પ્રકટ અંકુર કાળસિંહનું અચાનક આવવું. તારા તથા ચંદ્રને પ્રેમમય જોષ તેનો ગુસ્સો, ચંદ્રને દેશનિકાલ અને તારાને કેદ “સ્નેહમાં વિક્ષેપ.”
- અ. ૪ થો-સ્તામાં વીણા સારંગીની ઇવનિંગ વોક Evening walk પેપરમાં આપેલી લખ સખી જાહેર ખબરથી જો યુવાન અંગ્રેજી લખેલા ઉમેદવારો સાથેનો પ્રસંગ. પ્રવેશક પરિક્ષામાં નાપાસ અને નિરાશ વીણા સારંગીના નોકર કીકલાની ગમ્મત બાદ જો વૃદ્ધ શેઠાઓ પેપર વાંચી વિણાસારંગીના ઉમેદવાર થવાની આશામાં આનંદ માનતા જાય છે. “અધારાનું અધાર”
- અ. ૫ મો-શતાહીન પણ મહારાજ કહેવાતો અચળસીંહ રાત્રીના સમયે નગર ચર્ચા જોવા નિકળતાં ગામ બહાર જઈ ચડે છે. દુઃખી પ્રજા પ્રત્યેના શોકોદ્ગાર, પ્રેમમાં હતહૃદય થયેલા ચંદ્રનું નીકળવું, તેના વિચારો જાણવા, અચળનું ગુપ્ત રહેવું ચંદ્રને મળેલા અન્યાય માટે તેને ન્યાય આપવા વિચાર તેવામાં કુમાર સામંતના ખાનગી કહેણથી કાળસિંહે મહારાજને મારી નાખવા મોકલેલ મારાઓનું નીકળવું. ચંદ્ર સાથે વડાઈ મહારાજનું પ્રત્યક્ષ થવું. મારાઓને કેદ ચંદ્રને આશ્વાસન ન્યાય આપવા વચન આપી પોતાનો નિમકહલાલ બનાવવો. તારાગઢની જાગીર પછી આપવા સુમનને તેડવા માણસ મોકલવા પેરવા. મહારાજનું જવું. ચંદ્રના મીત્ર પરીહાસે કાળસીંહ પાસેથી છુટી આવી મળવું.

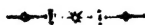
- પ્ર. ૬ ઠો-કેદખાનું. તારા ચંદ્રના હિરહમાં વ્યાકુળ, કાળસીંહનું આગમન તારાને સમજાવી પોતાની વૃત્તિને અનુકુળ થવા કહેવું. તારાની અડગ ટેક. કાળસીંહનો બળાત્કાર. તારાના બાપ સુમનનું અચાનક આવી પહોંચવું, તારાનો બચાવ. “હરામીનો હિંમતને હડસેલો.”
- પ્ર. ૭ મો-રસ્તામાં વીણા સારંગીની દાસી કીકલી તથા નોકર કીકલાનો અરસ પરસ પરસ પ્યારમાં આનંદ તેવામાં ત્યાં બે વૃદ્ધ શેઠીઆઓ આવે છે. વીણા સારંગીને મેળવી આપવા માટે તે બંને નોકરને લાંચ આપે છે. કીકલી પોતાની હુંશીયારી જણાવે છે.
- પ્ર. ૮ મો-વીણા પોતાને ઘેર કીકલીતા ડૂસને ધીંકારે છે અને પોતાના જેવો ડૂસ કરવા કહે છે. કીકલી પોતાનો ડૂસ વખાણે છે અને વીણાને સમજાવી એક વખતને માટે પોતાની સાડી પહેરાવે છે બાદ પોતે વીણાના જેવો ડૂસ પહેરવા અંદર જાય છે. તેવામાં કીકલો આવી ચડે છે. પોતાને આવા કઢંગા દેશી ડૂસમાં કીકલો જોઈ જશે તો હાંસી થશે એવા વિચારથી વીણા સાડીના છેડા વડે પોતાનું મોઢું ઢાંકી દે છે કીકલો તેને કીકલી જાણી તે મોઢું ઢાંકી ઉભી છે માટે રીઝાયેલી સમજે છે અને તેથી તેને મનાવવા પ્રયત્ન કરે છે. વીણા ગુસ્સે થઈ તેને થપડ મારી નાશી જાય છે. કીકલો પડી જાય છે. કીકલી તેને છોતરવાના પ્રયત્નમાં સફળ થઈ છે તથા તેના ઉપર પોતાનો રૂવાળ જણાવે છે. કીકલો આશ્ચર્ય ચકીત રહેલો.
- પ્ર. ૯ મો-બાતમી મળવાથી પરીહાસ, કાવત્રાં જેવાને મહારાજા અચળસીંહની દાસી કૃશ્નાના ઘરમાં ગુપ્ત રીતે પેસી જાય છે. કુમાર સામત અને કૃશ્નાનો અપંગ કાળસીંહનું આવવું.

ઉસ્કરણી છેવટ મહારાજને ભોજનના વખતે રાત્રે દુધમાં ઝેર મેળવી આપવા નક્કી કરે છે રાણી થવાની ઇચ્છાવાળી કૃષ્ણા આનંદ માને છે. “પાપીઓની પાપ વાસના.”

પ્ર. ૧૦ મો-અચળસિંહનો રાજમહેલ. પરીહાસ મહારાજ તથા ચંદ્ર-સિંહને મળેલ પ્રપંચની આતમી આપે છે. સર્વે સાવધાન રહે છે. રાત્રીનું ભોજન કૃષ્ણાને હાથે થાય છે, પરિહાસ ચાલાકીશી ઝેર મેળવેલું દુધ કૃષ્ણાને પાછ મરણુ શરણુ કરે છે, નીચમીત વખતે કૃષ્ણા ન આવવાથી સામંત તથા કાળસીંહ બંને રાજને ઠાર કરવા દાખલ થાય છે. પાપનો ધડો પુટી જવાથી તેઓ કૃષ્ણાને મરેલી જોઈ રાજનું ખુન કરવા જાય છે, ચંદ્રપરીહાસ સામે થાય છે.

ટેકસો.

અંક બીજો.

પ્ર. ૧ લો-જેઠમાં પોતાને બચાવનાર પોતાના પીતાને નહીં ઓળખવાથી કાળસીંહના જયઘો નાશી છુટેલ તારા સમય ઉપર આવી પડતી અવઃશા માટે અફસોસ કરતી જંગલમાં નીકળે છે. દારીનું આધાસન તારાનું ધૈર્ય.

પ્ર. ૨ જો-ધનદાસ પોતાની મોટે ચઢાવેલી પુત્રીઓ કામપણુ ઉમેદવારને પસંદ કરતી નથી તેથી જળાપો કરે છે. યુવાવસ્થામાં આવેલી બહેંકી ગઈ છે તે માટે અફસોસ કરે છે. બોલાવેલ પરિહાસ આવે છે. વીણા પોતાને પસંદ ન કરે તો પણ તેણીને

પોતાને કબજે કરવા અને સારંગીને માટે પશુ કાઠ ઉમેદવાર શોધી આપવા વચન આપી જાય છે. બાદ કીકલી તથા કીકલો, ઉમેદવાર બે વૃદ્ધ શેઠીઆઓને દાખલ કરે છે. બે છાકટા પારસી ઉમેદવાર થઈ આવેલા હોવાથી કીકલો કીકલી બંને શેઠને ટેબલ નીચે સંતાડે છે. વીણાસારંગી પારસીઓ સાથે આનંદની વાતો કરતી નીકળે છે. કેન્સ કરે છે દારૂની જીમમાં પારસીઓ નાચ્યાજ કરે છે વીણાસારંગી અંદર જાય છે. સંતાયેલ શેઠીયા કંટાળી નાસી છુટવા યત્ન કરે છે અને ટેબલ સાથે નાચવા મંડી જાય છે ટેબલને નાચતાં જોઈ પારસીઓ જુતાવળ સમજી ગભરાય છે. નાસતાં સામીસામી અથડામણ ગભરામણ. વીણાસારંગીનું આવવું. બેદનું ખુલવું.

ટેબલો.

અ. ૩ જો-નાસી છુટેલો કાળસીંહ નિષ્ફળ થવાથી પશ્ચાતાપ કરતો જંગલમાં નિકળે છે. તેવામાં પોતાની પુત્રી તારાની શોધમાં નીકળેલ સુમનસિંહ આવે છે કાળસીંહ તેને કેદ કરે છે. પાછળ પડેલ ચંદ્ર લરકર લઇ આવી ચડે છે. કાળસિંહ સુમનને ધાયલ કરી નાસી છુટે છે.

ટેબલો.

અ. ૪ થો-ધનદાસને ઘેર પરિહાસ આપેલ વચન મુજબ વીણાને પોતાની સ્ત્રી તરીકે લઇ જવા આવે છે અને સાથે સારંગીને માટે એમ. એ. ચક્રમ થઈ ગયેલા ઉમેદવારને લાવે છે. પરિહાસ વીણાને અનેચ્છા છતાં પરાણે પકડી લઇ જાય છે. બાદ સારંગી ચક્રમને પોતાના રૂવાબમાં દબાવી કાન પકડી તેને ઘેર લઇ જાય છે.

અ. ૫ મો--નાસી છુટેલ સામંત જંગલમાં નીકળે છે. તારાને આવતી જોઈ તેની પાસે પ્યારની માગણી કરે છે તારા તેને ધીકારે છે. તારાના તાણેલા તમંચાથી બચ પામે છે ત્યાં ઓચીંતો ચંદ્ર લશ્કર સાથે આવે છે. સામંતનું નાસી છુટવું. “ તારા ચંદ્રનો મિલાપ. ”

અ. ૬ ઠો--પરીહાસ, સ્વતંત્રતાના પોઝીશનમાં આવળે રસ્તે અચડાયેલી વીણાને પોતાને ઘેર પકડી લાવે છે યુક્તી પ્રયુક્તીથી પોતાના દાવ તેણીના ઉપર ચલાવે છે. સમજવી રાખેલો દાસી તેને અનુસરી બોધવચન કહે છે. પરીહાસની શામ દામ દંડ અને ભેદ ભરી યુક્તીથી દરેક તરફથી સંકડાયેલી વીણાની સચોટ આંખો ઉઘડે છે. અને પરીહાસને પોતાના પ્રાણપતી માની તેને વશ થાય છે “ અંધારામાં અજવાળું. ”

અ. ૭ મો--સામંત અને કાળસિંહ હુંટારાનું લશ્કર તૈયાર કરી રાજ મેળવવા લડાઈની તૈયારી કરે છે અચાનક સુમન અને ચંદ્ર નીકળે છે તેમના ઉપર ઓચીંતો છાપો મારી બંનેને કેદ કરે છે. ગર્દન મારવા જતાં તારા દાસી સાથે આવતાં ગોળી બહાર કરી પકડવાને હાર કરે છે ચંદ્ર અને સુમન છૂટા થાય છે. યુદ્ધ એક બાજુથી સરદાર કંચનસિંહ ચંદ્રનું લશ્કર લઈ આવી ઓચીંતા કાળસિંહ તથા સામંતને કેદ કરે છે.

ટબલો.

અંક ત્રીજો

- પ્ર. ૧ લો-કેદ કરેલા સામંત અને કાળસીંહનો ન્યાય સામંતનું હાથે કાળસિંહનું પુન. સામંતને પોતાનાં અપકૃત્યથી થયેલ પશ્ચાતાપ મુર્છા.
- પ્ર. ૨ જો-સુધારાના અંધારામાં અથડાતી રૂવાળદાર સ્વતંત્રતાની સરદાર સારંગીનો પોતાના ધણી ચક્રમ ઉપર રોક.
- પ્ર. ૩ જો-રાજ અચળસિંહ, પશ્ચાતાપથી શુદ્ધ થયેલા પોતાના પુત્ર સામંતને પુનઃ યુવરાજ પદ્વિનો પટ્ટાભિષેક કરે છે.
- પ્ર. ૪ થો-સારંગીની શેખી. વીણાનું આવવું અને સારંગી પ્રત્યે બોધવચન. પોતાની બહેનને આવી ધર્મવતી જોઇ સારંગીને પોતાની ભુલ માલમ પડે છે અને પસ્તાય છે. ચક્રમનો આનંદ પરીહાસનું તથા કીકલા કીકલાનું આવવું તેમનો પરીહાસના હાથે હસ્તમીલાપ.
- પ્ર. ૫ મો-તારા અને સખીઓનો શૃંગાર વિનોદ. ચંદ્રનું આવવું. પવિત્ર દંપતિનો પવિત્ર પ્યાર. પવિત્ર શૃંગાર.
- પ્ર. ૬ ઠો-લગ્નમંડગમાં તારા ચંદ્રનો હસ્તમિલાપ વફાદારોની યોગ્ય કદર. સંસારમાં સત્ય રસ્તાનું અવલંબન કરનારને શ્રેષ્ઠ પદ્ધિ મળતાં સર્વને આનંદ અંતે “સત્યમેવ જયતિ.”

પાત્રોનાં નામ

પુરુષ પાત્રો.

અચળસિંહ—મધુપુરનો મહારાજ.

સામર્તાસિંહ—તેનો યુવરાજ.

સુમનસિંહ—તારાગઢનો દેશનિકાલ થયેલો જાગીરદાર તાણક
સુંદરીનો પિતા.

કાળસિંહ—તારાગઢનો નવો જાગીરદાર.

ચંદ્રસિંહ—તેનો ભાણેજ તારાસુંદરીનો પતિ.

પરિહાસ—ચંદ્રનો વફાદાર દોસ્ત

ધનદાસ—અર્ધદગ્ધ સુધરેલો વાણીઓ વીણાસારંગીનો બાપ.

ચક્રમ—એક એમ. એ. થઈ ચક્રમ થયેલો યુવક.

મફતલાલ }
ફકીરદાસ } વીણા સારંગીના વૃદ્ધ ઉમેદવારો.

કીકલો—ધનદાસનો નોકર.

સિવાય મધુકર, મનોહર, પારસી છાકટા યુવકો, લશ્કરીઓ
દર્શનારીઓ પ્રધાન, સેનાપતી વિગેરે વિગેરે.

સા પાત્રો.

તારાસુંદરી—સુમનસિંહની કુંવરી ચંદ્રસિંહની સ્ત્રી.
વીણા, સારંગી—ધનદાસની નોન મેટ્રીક સ્વતંત્રતા
ધ્રુવતી શોખીન છોકરીઓ.

કૃષ્ણા—મહારાજ અચળસિંહની નિમકહુરામ દાસી.

વિમળા—કાળસિંહની સ્ત્રી.

માલતી—પરિહાસની દાસી.

નિર્મળા—તારાસુંદરીની દાસી.

કીકડી—વીણાસારંગીની ચાકરડી

સિવાય સખીઓ, કંચનીઓ, દાસીઓ, વિગેરે વિગેરે.

શ્રીગણેશાય નમઃ

પ્રેમની પુતળી

નાટકનાં ગાયનો.

અંક પહેલો.

બાળાઓ—

મગળાચરણ.

જય જય શંભુ શિવદ જય
મંગલ કર તું મંગલમય. જય.
વિશ્વપતી જય ત્રિગુણમય તુંહી,
વિશ્વ મહી કર વિજય વિજય,
સુખદ વરદ હે પરમ પદ દે,
પ્રણુમીએ અમે જોડી કર દય;
નવિન કૃતિ કર સરસ રસમય. જય.

વીણા, સારંગી—

૧

દેશનેળલ આહા ! આનરેળલ અહા !
બેસ્ટ પોઝીશન,

જાંઘી જાંઘી જાંઘી જાંઘી,
જોખનની,

ધનદાસ—હાહાહાહા,

વીણા, } બીલી કળી, ખુબી ખરી, રંગ વાહ વહા !
સારંગી—

વીણા, સારંગી—

૨

અમે આંખને ઘસારે બધી દુનિયા ડોલાવી
નવાં નાનુક નખરાંથી બધી દુનિયા નચાવી,
મોહક મુખની વાણીથી મારી તીરને તાંણી,
પુરૂષો સૌ પાણી પાણી,
માગી ગાડી તો આવે મોટર બોલે ભોંભોંભોં. અમે
ફાઈન કુલ ડ્રેસ માંડી ઇવનિંગ વૉકમાં
ચટક મટક ચાલી બોલી ઇંગ્લીશ ટૉકમાં
કીકી આ કાળી એ કામળુગારીથી બાણ મારી
વીંધી પુરૂષ પાડી. અમે.

તારા, સખીઓ—

૩

સાહેલી પ્યારો બુલે આ વસંત જોખનના બુલે,
સંગમાં ને બુલે રતુરાજરે. સાહેલી
અંગે અંગ રંગ ભરી અલબેલી બની
પરિમળ પ્રેમ ભરેલી ને છબીલી છેલી બની. સાહેલી.

ઝેની આંખ તણી કીકીમાં કાંઈ મહન કરે થનકાર

ઝેના ગૌર શુલાળી ગાલે જો ચુંબન કરી કરે ચાળા

ઝેના અંગના અનુપમ આવ્યયો મરદન કરી સુઝવે બાળક
કીકલો—

૪

છેલ છટાકડીને કુલ ફટાકડી, ગોરી ગોરી (૨)

કાળજીમાં કાળી રાખે કાતી દોડ હાથની

ઉપર ઘોળી ઘોળી.

ચંદરમાંના તેજ જેવી ઘોળી ઘોળી ઘોળી

ચાલે છે રમઝમ ખુટ જોલે ચમચમ.

છેલ.

સારી સારી પહેરે છે સાડીયું

છતી આંખે બેશરમી બાડીયું

પારકા મનીખની બગલમાં હાથ ઘાલી

વાતે વાતે દે તાલી ગધેડી લાડીયું.

છેલ.

અચળ

૫

અરે કોણુ કોનું ? શું કહું આ જગમાં

સહુએ સગાંને સંબંધી સ્વારથનાં

દીકરા પેટ તણા પણ સ્વારથનાં

મારૂં કહું મારૂં નહીં કોઈ

સ્વારથની બેડી જડી હાથ પગમાં.

અરે.

અંદ્ર—

૬

નહીં નહીં મુખ શાંતવના પ્યારી
 શશિવદની વિષ્ણુ હૃદયે નહી.
 ચંદ્રકળા કુળી અસ્તાષ્ટવમાં
 આશ ગઈ સઘળી અંતરની હાય ગઈ. શશી.
 મુની અલખની ગજવી ભુતલમાં
 મન પંખી ઉડી જા નભ તલમાં રહે જઇ. શશી.

અંદ્ર પરિહાસ—

૭

આજ કાલ દુનિયાનું ચક્કર અવળું સવળું ચાલે
 સત્ય શીર હઈ લાત જુઠ મુછ હાય મુકીને મહાલે. આજ.
 વેશ્યા પટરાણી પદ પામે
 સતી કરજોડી જેસે સામે
 દાતાને બહુ દ્રઃખ બમાવે ભુખ ઘાણીમાં ઘાલે. આજ.
 ચાપી જન બહુ પાટ પુજાયે
 સતીયાનો કયાં ભાવ પુછાયે
 ધર્મીને ઘર ઘાડ ધરમની વાડ અધરમી ખાળે. આજ.

તારા—

૮

મુકી ચાલ્યો હંસ મારોરે ઝુરે કાય
 કેા જાય કેા જાય. લાવે મનાવી
 કેાઈ આપો પ્રાણ મારોરે ઝુરે કાય. મુકી.

અંદ્ર ડુબ્યો વાદળ મહીં, હું ડુબી જળ માંય;
અંતર અંતર અંતરે, (પણ) અંતર અંતર મહાંય.

કેઈ આપો.

અંધકાર આકાશમાં, અંધકાર સંસાર;
હૃદય તણા અંધકારમાં (એક), બળે વિરહનીજવાળ.

કેઈ આપો..

કીકલી--

૯

જરા કાળી છું પણ કામણુમારી નાર.

કીકો મારો ગાંડો. (૨)

મેં તો ભુરકી લભરાવી ભારોભાર, કીકો મારો ગાંડો. (૨)

મુવો કહેછે માફ ધર માંડો,

મને પજવે પાડોશીની રાંડો;

મારી ઠેકડી કરે છે ઠારોઠાર, કીકો મારો ગાંડો

બળ્યો વાંઠી વાંઠાનો અવતાર, કીકો મારો ગાંડો.

કીકલી, કીકલો--

૧૦

હું નાનકડી નખજેવડી,

પણ લલભલાને ભુલાવું,

હું થનગન થનગન નાચ નચાવું.

હું નાનકડી

તું પછી તાલીમ પામેલી,
 આ તેં કેળવણી આપેલી;
 તું ખેંચેલી, તું સુધરેલી,
 નિશાન સજ્જડ આંટી દઉં, હું તડાક બીલ્લું ઉડાવું. છુ
 ખેંચેલાને પણ પલમાં પાણી તું પાનારી,
 આ ત્રણ ભુવનમાં નથી જોડ તારી-તારી;
 કોઇને સમજાવું કંઈનું કંઈ, (૨)
 લઉં હાથ મારી રૂપીઆ હું ખનનન ખનનન ખખડાવું. છુ.

કીકલો--

૧૧

બોલ બોલ મારી મેના પોપટડી બોલ તને શું થયું.
 બોલ બોલ મારો કાળી કોયલડી બોલ તને શું થયું.
 તું શીદને મરડાય મારી બાપુડી,
 તારી રાખું હું બાધાને આખડી;
 માનું માતાને માનતા ચડાવું એક દીવો ને નાળીયેર
 ચુંદરી-બોલ.

તારાં હાડી હાડી લઉં હું દુખણ,
 ખાબ ખુરમાં ખવરાવું ખાસાં સુખડાં,
 તારા ઉપરથી ઓળી ઘોળી જાઉં મરી જાઉં બતાવ મીઠાં
 મુખડાં-બોલ.

કુખી—

૧૨

મારી ઝુલે ખીલેલી જોખનની કળીઓ,
 ંહાલા વિના એ કુમળાઈ જાય;
 એ સંભાળી સંતાડી રાખું છાની તો,
 સુગંધી એની સંતાઈ જાય—મારી૦
 એની પાંખડીઓ પ્રેમરાગ વાળી,
 એની રંગત જામી ન્યારી;
 લોગી જામરા વિનાની રંગભીનીની,
 કોમળતા કાચી કરમાઈ જાય—મારી૦

કુખી સામત—

૧૩

રઠીઆળા રસીલા રાજ આ જીવ કુરખાન કરું,
 ંહારે ંહા ંહા તું સાચી સાચી મારી જીવજન કરું,
 ંહાલા મેંતો તમારો રનેહ સાંધ્યો,
 તેં તો કાચે સુતર મને ખાંધ્યો;
 ‘છબીલી અળગી ન કરું’,
 મારા સમ, તારા સમ—રઠીઆળી૦

આગ લાગી ઢાઝમાં તે આગ ક્યાં ખુઝાવવી,
 પાણી સાગર પુર ઉછળે રેલ ક્યાં અટકાવી—આગ-
 માથું વઢાતાં નાકના હીસાખનો વિચાર શો,
 પશુ નાકની જોડોય ટુટી ક્યાં પછી ચોંટાડવી—આગ-
 તલવારના લાગે જખમ તે સાંધતાં સંધાય છે,
 વાગે હૃદય ઉંડા જખમની સાંધ ક્યાં સંધાવી—આગ-

અંક બીજો.

તારા, હાસી—

૧૫

સમય સમયનું કામ, સમયે સમય કરે છે
 એક સમય અર્જુન ધનુષ ધરી, બાણવળી કહેવાણો
 એક સમય વળી તેજ અર્જુન, જંગલમાં લુંટાણો—એ સમય
 એક સમય હાથીને હોદે, એક સમય પગવાળા
 પળપળ પલટે સમય, સમયના ચંચળ એવા ચાળાએ સમય.

પરિહાસ—

૧૬

એકસેલન્ટલી પકડું જકડું

ઈમીજ્યટલી પરણીને પ્યાર મહાત કરું

ઓ જોય હુંપી જોય

હાયર જોય

ડીયર જોય

અહાહાહાહાહા.

એકસે.

નમણી રમણી છે મુધરેલી

મુધારું ઉતારું પરતંત્રતાના શોખમાં

કળથી બળથી છળથી વળથી

હાહાહાહા ગુડ બાય.

એકસે.

એ નાથ હાથમાં રમાડું તો સાચું સારંગી નામ મારું
 એ સાચું સારંગી નામ મારું—એ નાથ.
 બાજીગર બંદરને દોરે નચાવે નચાવું
 એ ફેશનની ખુબી દેખાડું.
 આવ્યા છો હાથ હવે મારે સાહેબજી
 જાશો કયાં હવે નાસી નાસી
 જેન્ટલમેન આતો ગળે છે ફાંસી
 વેલકમ સાહેબજી કેમ છો સાહેબજી
 નોન્સેન્સ બાઈ યુ—એ સાચું.

ભુંડા જન ભુંડું કરે, કોણુ જલું લલાતું બાળે
 સ્વારથ માટે લલા લલા તે, લાઈ ભાઈને મારે
 કરણી કેવી પાર ઉતરણી, સંહુ સમજે સંસારે
 પણ અંતરની પાપ વાસના, ચળે નહીં કે કાળે
 દીકરા દીકરી માત પિતા, વળી સ્ત્રીને સંહારે
 ઉઘડે આંખો એની જ્યારે, જમડા ઝટકો, મારે

પરીહાસ, વીણા—

૧૯

ક્રિયર ડાલી મોહની મારી મનોહારી
 પ્રીતમ મારી ખુડતા ખડાંય ઝાલી તારી
 સુધારી લીધું મન આ
 વાડું હું. તમને નન આ
 હૃદય સુધારી ધારે શિયળ સુનીતિ
 સ્વામીશું સ્નેહ ધારે સતીની રીતી
 પ્રિતમ જીવન ધન આ—મોહની.

અંક ત્રીજો.

સામત—

૨૦

જગ વેરાન ઉજડ આજ ભાસે
 ઘડી ઘડી માડું અંતર હાય ત્રાસેરે—જગ.
 સ્નેહ તણી વાડી વણસાડી
 અમૃત ખ્યાલીમાં આગ ઉરાડી
 પાપનો પત્થર સાગર શુ' તરી જશેરે—જગ.

અક્રમ—

૨૦

શુતી છે કેણે નારી ?
 દુનિયામાં ડીયર કહોને, શુતી છે કેણે નારી ?
 એ પગલે પગલે ન્યારી,
 એ ડગલે ડગલે ન્યારી—દુનિયામાં.
 જમી ઉઠે એ બાનુ સાહેબ, હું ઉપાડું થાળી
 બાઈ બિરાજે ઈંઝીચેર, કડું પંગો હાથે ઝાલી—દુનિયામાં.
 જોરે નાખું વા બહુ લાગે, ધીમે પવન ન આવે
 ઉનું ટાડું ગમે ન એકે, ઘડી ઘડી ધમકાવે—દુનિયામાં

નરબારી—

૨૨

જય જય નરવર તમ અચળ અમલ જગ પર છાઓ છાઓ
 ઉજવળ યશ ભુમંડલ પર જલહલ,

દીનમણી સમ છાઓ જય.

શાંતી શાંતી મુખ મહીં બિરાજે
 કીર્તિ ગર્જના દિગંત ગાજે
 નૃપ મંડલ મુકુટમણીની પ્રભા
 તમ ચરણ ચુગલ મુહાવો-જય.

કંચનીઓ—

૨૩

અમર રહો, અમર રહો
 રાજ તેજે તપો તાજ અમ પર-અમર રહો.
 વારે વારે વારી તન મન ધન બલિહારી
 મુરતી મનોહારી, કીર્તિ કળા ન્યારી
 કુશળ રહો, કુશળ રહો-રાજ.
 ત્રિભુવનમાં જય જય વરતાઓ
 હળી મળી આવો વધાઓ સાહેલી સહુ,
 નરપતીના ગુણ ગાઓ સાહેલી સહુ-અમર રહો.

ખરી, ચ, વી, સા, કી, કી--૨૪

સતીઓ ખરી, સાચી સતીઓ ખરી
 પતીને પુજે તે સાચી સતીઓ ખરી-સતીઓ
 રૂપે રતી રંભા રંગે ઉપરથી ઉજળી
 અંતરમાં કાળી એતો સાચી શંખણી-પતીને
 કાળી કદરૂપી પણ તે સદગુણથી સુંદરી
 અંતરમાં ઉજળી તે જગદીશ્વરી-પતીને
 ધન ધન સતીઓ આધારે સંસાર ચાલે
 સતીઓના નામે દુનિયા જય છે તરી-પતીને

કીકલો, કીકલો--

૨૫

પ્રાણ પ્યારી તું મારી ચાલી ન જા-પ્રાણ પ્યારી.
હાય હારી હવે તો ઘોને રજા-હાય હારી
આવ્યો છે હાય હવે તારો આ હાથમાં
બાજો ના બાજો ના બાજો નહિ બાથમાં
બાપુડી બચ્ચી હર્ષ જા
હારી હાય-હારી હવે તો.

તારા

૨૬

પિયુ આવોરે મને મારે કામ બાણ
મારા વિધાયે છે પ્રાણ-પિયુ.

બોલતાં ચાલતાં હાલતાં મારો, કોમળ જીવ ગમરાય,
અંગે અંગે મને કામનાં બંધન, કાળજી તર તર થાય
મારું કાળજી તર તર થાય-પિયુ.

સખીએ. -૧૧-

૨૭

તું ધીરી ધીરી ધીરી ધીરો જાજે જાળવી જોઈ,
જાળવી જોઈ, જાળવી જોઈ-તું

પ્રેમની શાળામાં પામી તું શિક્ષા

લેશે પક્ષિક પ્રેમ પરિક્ષા

બોલ અલી સખી કેમ કરીશ તું ?

જરા લાલો જરા લાલો.

કોમળ અંગ કળી કચરાશે

નવી નવી ચોળીની ચટક ચોળાશે

સંભાળજો જરા સંભાળજો

તું સમજી કે ? સમજ્યાં હવે-તું.

અંદ્ર—

૨૮

અંબર પટ આ જલદ શરી, સમ મુખપર છાય

વસંત વર્ષા રૂપ ધરે, એ તે શું કહેવાય

નથી મયુરો બોલતા, (પણ) હંસ કરે ઉચ્ચાર

કમળો સહુ ખીલી રહ્યાં, ક્યાં છે વર્ષાકાળ

અંદ્ર, તારા—

૨૯

શાને તરસાવ બાળા, મીઠા બોલ બોલ બાળા

ને ને ને ને બોલી ધુંધટ બાળા-શાને.

નમણું આ નેણું નિયાં ઢાળી શું અબોલ ઉભી

શીદ શરમાય બાળા

છાની દાની છાની છાની ંહાલા

સખીઓ બુઝે છે ંહાલા

અરે કોઈ ક્યાં છે બાળા

દયો દયો દયો દયો છોડો છખીલા લાલા-શાને.

અખીઓ—

૩૦

લટકાળી લાડકડી લટકેથી ચંચળ ચાલે ચાલ
 સોળે સળ શણગાર સલુણી ચમકે ચતુરા નાર-લટકાળી
 કુમ કુમ પગલે, કુમ કુમ ડગલે
 વરણાળી વરરાજને કંઠે આરોપવા
 ચાલી ઝાલી વરમાળ-લટકાળી.

સર્વે—

૩૧

જય જય જય હે વિભુ જગત્રાતા સુખદાતા ખળખાતા,
 પ્રભુ તવ પદને મુનિજન મહાતા ગુણ ગાતા હે ધાતા;
 જગ જન જન તું કર સુખ શાતા પિતૃ માતા વાહવાહ હુરરે,
 જુગ જુગ જુગમાં તું ન્યારો સ્થળ સ્થળ સ્થળમાં વસનારો.
 વિભુ એક હરીહર આ જગનાથ ખરે છો સિદ્ધીદા,
 હિતકારી ખહુ ભારી જગનાથ ખરે છો સિદ્ધીદા;
 મળી સહુ આ ગુણો ગણતા મુખે ભણતા,
 વાહ હુ ર રે રે રે

અમારું નવું સાહસ.

આ શહેરમાં છાપખાનાઓની સંખ્યા દીનપર દીન કે ને ભુરકે વધતી જાય છે છતાં ઘરાકોને મન પસંદ કામ નહીં મલવાની ક્યારે ઉપરાંત લાવે એટલે વધતા લે છે એવી ક્યારે ઉઠતીજ રહી તે સઘળાને ખનતી કોશેશે સંતોષ આપવા. હમોએ અમારા પ્રેસની એક શાખા કલોક હાવર આગળ આવેલા કરવા રોડ

ના નાકા ઉપર ખોલી છે.

જ્યાં હમારી હેડ ઓફીસમાં ઘડાયેલા અને અનુભવી કારીગરોને રોકવામાં આવ્યા છે કે જેઓ છાપખાનાનું તથા બાઈન્ડીંગનું નાનું અથવા મોટું કામ કીફાયત લાવે વાયદાસર મન પસંદ રીતે કરી આપી ઘરાકોને સંતોષ આપવા માટે જાણીતા છે.

એક વખત મુલાકાત લેવાની લલામણુ કરવામાં આવે છે.

માલેક.

હેડ ઓફીસ.
ખખારીમાં ચકલા મુરત.

શા. ખુબચંદ અમીચંદ ઝવેરી.
ધી મુરત જૈન એન્જીન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

અખૂટ કૌવત આપનારી આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

તદ્દન વનસ્પતિની

આ ગોળીઓ સ્ત્રી પુરૂષો એ બન્નેને એક સરખી ઉપયોગી, અતિ પૌષ્ટિક, પુરૂષત્વ આપનાર, લેહ્મીની શુદ્ધિ કરનાર, ધાતુ દોષોને મટાડનાર અને નિર્બળ માણસને બળવાન કરનાર ઘણીજ ઉત્તમ દવા છે. કીંમત ગોળી ૩૨ બત્રીસની ડબી ૧ નો રૂપીયો એક.

વૈદ્ય શાસ્ત્રિ મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

હેડ ઓફીસ.....	જામનગર.....	કાઠીયાવાડ.
ઐય નંબર ૧.....	મુંબઈ.....	કાલ્યાદેવી રોડ.
ઐય નંબર ૨.....	કલકત્તા.....	હેરિસન રોડ.
ઐય નંબર ૩.....	પુના.....	બુધવાર પેઠ

રોંગી અને નિરોંગી બંનેને લેવા લાયક
તદન વનસ્પતિની.

પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓ માટે એક સરખી ઉપયોગી.
આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

આ અભયબ જેવી દવા વિર્યની વૃદ્ધિ કરે છે. ખરેખર પુરુષત્વ આપે છે, લોહી સુધારી કાંતિમાં વધારો કરે છે, સ્ત્રીઓના ગર્ભશય સુધારી ગર્ભનું પોષણ કરે છે, અજીર્ણનો નાશ કરી જઠરાગ્નિ પ્રદિપ્ત કરે છે. શરીરમાં અતિશય બળ આપે છે, દરેક સાફ લાવી શરીરને સ્વસ્થ રાખે છે, સ્વપ્નામાં તથા પેસાળમાં ધાતુનું જવું. પ્રમેહ, પ્રદર, આંખની નબળાઈ, ચકરી, કળતર, નબળાઈ, હિસ્ટીરીયા માથાનું દરદ તથા પેસાળનું વારંવાર થવું વગેરે દરદો નાશ કરવામાં એ ગોળીઓ હરીફાઈ વળતરો રાખનારુ ઇલાજ સિદ્ધ થયેલ છે.

વૈદ્ય શાસ્ત્રી મણીશંકર ગો.વિં.જી.

આતંકનિગ્રહ આપધાલય—કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

કે જમનાદાસની કુંપનો.

કાંટસ કાંટી લેખો તથા ઇલેક્ટ્રીકને લગતો સર્વે સામાન મરી, સીગારેટસ તથા કાંટીની દરેક જાતની ટોપીઓ કુટક તથા જથાબંધ વેચનાર.

ટે. ૧૭૧ કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

બહેર ખખર.

નીચે લખેલા ઓપેરા કંપનીમાંથી રોકડી કીંમતે મળે છે.

જગતસિંહ	નાટકના ઓપેરા.	૦-૨-૫
શૈલ્યાળા	નાટકના ઓપેરા.	૦-૨-૫
વિદ્યાપ્રતાપ	" "	"
પ્રેમ ચંદ્રિકા	" "	"
ધન્વમતી	" "	"
ચંદ્ર-કાન્તા	" "	"
સતી સુંદર્યા	" "	"
રમણસુંદરી	" "	"
સંસારી સાવિત્રી	" "	"
સીતા સ્વયંવર	" "	"
સલવાદી હરિશ્ચંદ્ર	" "	"
કામાંધન કાવત્રાં	" "	"
દારા-ઔરંગઝેબ	" "	"
નરસિંહ મહેતો	" "	"
મીરાંબાઈ	" "	"
ગોપીચંદ	" "	"
ધ્રુવકુમાર	" "	"
ભક્તરાજ પીપાળ	" "	"
સૂર-શ્યામ	" "	"
રાધા પ્રેમભક્તિ	" "	"
પાપનો પશ્ચાતાપ	" "	"

નરસિંહ મહેતો, મીરાંબાઈ, ગોપીચંદ, ભક્તરાજ પીપાળ, ધ્રુવકુમાર, સૂરશ્યામ તથા રાધા પ્રેમભક્તિ નાટકની નીચે સહિત મોટી યુકો આઠ આનાની કીંમતે કંપનીમાંથી કો-વખતે મળી શકશે.

અ.થ. ૨

